

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-46>

**Чжан КАЙ,**

*orcid.org/0000-0001-8820-518X*

аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу  
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця  
(Харків, Україна) *natochka230@gmail.com*

## **ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ**

*Дослідження присвячене розвитку цифрової компетентності студентів під час змішаного навчання в період пандемії. У сучасній українській системі освіти сьогодні відбуваються перетворення, викликані необхідністю дотримання заходів щодо запобігання поширенню коронавірусу COVID-19, які стосуються самого освітнього процесу та суб'єктів цього процесу. Цифрова освіта активно обговорюється в наукових колах протягом останніх кількох років, пандемія показала небажання систем освіти використовувати цифрові інструменти в навчанні у великому масштабі. Електронне утворення (дистанційне, змішане, компетентнісний підхід) лежить в основі перетворень, що відбуваються і які регулюють його форму і зміст. Технологічний процес ставить нові вектори соціального розвитку, пов'язані з використанням комп'ютерних технологій, автоматизацією більшості професій та запровадженням робототехніки. У таких умовах необхідний новий підхід до гуманітарних знань, за якого центральне місце відводиться людині та її діяльності. Отже, попри труднощі реалізації, формат змішаного навчання посяде гідне місце в освітньому процесі незалежно від зовнішніх факторів, як-от локдаун, карантинні обмеження аудиторних занять. Згодом новий підхід до навчання стане звичним та ввійде в освітній процес. Під час локдауну традиційна система неминуче відкидається, а освітній процес вимагає нового інструментарію, інструментів та рішень, щоб продовжувати ефективно виконувати свою функцію. З огляду на це, вважаємо, що дуже актуально стає модель змішаного навчання, що є найефективнішим механізмом сучасної педагогічної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Він поєднує найкращий досвід традиційного навчання та новітню інтерактивну взаємодію в Інтернеті, є системою, яка постійно взаємодіє, утворює єдине ціле. Зі зростанням використання цифрових комунікаційних технологій та їх доступності формат змішаного навчання набуває все більшого значення, особливо в умовах обмежень, пов'язаних із пандемією COVID-19. Модель змішаного навчання передбачає різні методи в поєднанні з належним використанням комп'ютерних технологій.*

**Ключові слова:** компетентність, змішане навчання, навички, цифрова компетентність.

**Zhang KAI,**

*orcid.org/0000-0001-8820-518X*

Postgraduate student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation  
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics  
(Kharkiv Ukraine) *natochka230@gmail.com*

## **BLENDED EDUCATION AND DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF STUDENTS OF HUMANITIES FACILITIES**

*Our research is dedicated to the development of digital competence of students during blended learning during the pandemic. Today, the modern Ukrainian education system is undergoing changes due to the need to take measures to prevent the spread of coronavirus COVID-19, which relate to the educational process itself and affect the subjects of this process. Digital education has been actively discussed in academia over the past few years. The pandemic has shown that education systems are reluctant to use digital tools on a large scale. Electronic education (distance, mixed, competency approach) is the basis of the transformations that take place and regulate its form and content. The technological process puts new vectors of social development, primarily related to the use of computer technology, automation of most professions and the introduction of robotics. In such conditions, a new approach to the humanities is needed, in which the central place is given to man and his activities. Therefore, despite the complexity of implementation, the format of blended learning will take a worthy place in the educational process, regardless of external factors such as lockdown, quarantine restrictions on classroom activities. Eventually, a new approach to learning will become commonplace and will enter the educational process. During a lockdown, the traditional system is inevitably discarded, and the educational process requires new tools, instruments and solutions to continue to function effectively. In this regard, we believe that the model of blended learning is becoming very relevant, which is the most effective mechanism of modern pedagogical interaction of all participants in the learning process. It combines the best experience of traditional learning and the latest interactive interaction on the Internet and is a system that works in constant connection and forms a single whole. With the increasing use and availability of digital communication technologies, the blended learning format is becoming increasingly important, especially in the face of the constraints associated with the COVID-19 pandemic. The blended learning model involves different methods combined with the proper use of computer technology.*

**Key words:** competence, blended learning, skills, digital competence.

**Постановка проблеми.** Змішане навчання (Blended Learning) – це поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного, в якому використовують спеціальні інформаційні технології, як-от комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи тощо.

Навчальний процес під час змішаного навчання є послідовністю фаз традиційного та електронного навчання, які чергуються.

Є кілька причин переходу від класичної форми навчання до змішаної. У вищих навчальних закладах це пояснюється тенденцією до оптимізації бізнес-процесів, що широко поширилася наприкінці ХХ століття.

В університетському навчальному процесі під оптимізацію першими потрапили найменш ефективні та найменш прийнятні для викладачів види робіт:

- консультації “Face-to-face” (студенти часто приходять із питаннями, які не намагалися вирішити самостійно. Методи відстеження самостійної роботи студента в сучасних системах змішаного навчання дозволяють викладачам приймати питання лише в тих, хто сумлінно працював самостійно);

- перевірка контрольних завдань (у змішаному навчанні перевірка може бути автоматично виконана системами тестування).

Досягнення інформаційних технологій сприяли розвитку змішаного навчання завдяки можливості ділитися інформацією через інтернет. Питання до іспитів, зразки виконання проєктних завдань, навчальні матеріали можна просто викласти в університетській Інтранет або розіслати студентам на e-mail.

У сучасному світі, що швидко розвивається, студенти денної форми навчання і фахівці, які працюють, прагнуть отримувати нові знання з мінімальними тимчасовими втратами. Необхідність поєднання навчання та трудової діяльності з урахуванням темпів сучасного життя залишає все менше часу для традиційних форм денної форми навчання. Отже, в системі додаткової професійної освіти, орієнтованої на задоволення попиту формування нових компетенцій, підвищення та отримання додаткових кваліфікацій, пошук способів оптимізації освітнього процесу поєднувався з вибором форм і технологій навчання. Однією з нових форм освіти вважається змішане навчання (blended learning), що практикується на всіх рівнях освіти в усьому світі.

**Аналіз досліджень.** На відміну від багатьох інших педагогічних технологій змішане навчання не має конкретного авторства і складалося багато в чому спонтанно, внаслідок численних спроб

змінити дійсні методи та принципи навчання. Така спонтанність та багатофакторність розвитку змішаного навчання викликає труднощі під час аналізу цієї технології, які починаються зі спроб сформулювати чітке визначення.

Прочитуємо кілька можливих визначень змішаного навчання:

«Змішане навчання – це поєднання навчальних методів» (Bersin&Associates, 2003)

«Змішане навчання – суміщення онлайн- та очного навчання» (Reay, 2001)

У 2006 р. у статті «Довідник змішаного навчання» (Bonk, 2006) з'явилось перше досить чітке визначення змішаного навчання, яке відображає його основні особливості:

«Змішане навчання – це система навчання, заснована на поєднанні очного навчання (обличчям до особи) і навчання комп'ютерними засобами».

**Мета статті** – дослідити розвиток цифрової компетентності студентів гуманітарних факультетів в умовах змішаного навчання, зосередити увагу на змішаному навчанні, його позитивних якостях та недоліках.

**Виклад основного матеріалу.** З огляду на швидкий розвиток ІКТ, а також цифрову трансформацію системи освіти, студентам та організаторам дистанційного навчання постійно доводиться опановувати як теоретичні, так і практичні методи організації, інструменти і засоби ІКТ для реалізації освітньої діяльності. Першочерговим завданням цифрової дидактики є запитання: «Як вчити і як вчитися?». Отже, окрім умілого застосування законодавчих та нормативних правових актів, що регламентують використання технологій змішаного навчання, організаторам та студентам, які навчаються, необхідно вибрати форми і технології змішаного навчання в межах освітнього процесу залежно від рівня підготовки студентів та проведення різних видів навчальних занять.

Принципи змішаного навчання:

- послідовності. Для отримання ефекту важлива послідовність у викладанні: спочатку студент повинен сам «помацати» матеріал, потім отримати теоретичні знання від викладача і далі застосувати їх на практиці. Багато в чому цей принцип перетинається з моделлю «перевернутого класу»;

- наочності. Завдяки сучасним інструментам електронного навчання можна створити базу знань, яка завжди буде в студента під рукою. На відміну від класичної моделі навчання під час змішаного навчання студент має доступ до методичних матеріалів (відеоуроків, книг або тренажерів);

- практичного застосування. Для засвоєння теорії обов'язковими є практичні заняття;

3. Якій формі навчання Ви надаєте перевагу?

38 відповідей



– безперервності. Змішане навчання частково базується на принципах мікронавчання. За рахунок доступності матеріалу студент завжди може зайти на навчальний портал та отримати «нову порцію» матеріалу;

– підтримки. У системі віддаленого навчання студент завжди може поставити запитання викладачеві та оперативно отримати відповідь, не чекаючи наступного очного заняття.

Термін «змішане навчання» (blended learning) використовується в професійній літературі з кінця ХХ століття. На думку багатьох авторів, найбільш повне дослідження змішаного навчання здійснено у 2006 р. і представлено в книзі К. Дж. Банку та Ч. Р. Грехема «Довідник зі змішаного навчання: глобальні перспективи, локальні проекти», де за підсумками дослідження надано таку дефініцію: змішане навчання – це поєднання різних способів навчання, поєднання різних методів навчання, поєднання навчання під час особистого спілкування з навчанням в онлайн-режимі (Федотов).

Змішане навчання може бути реалізовано на рівні навчальної аудиторії та на рівні електронного онлайн-навчання, де включено обов'язкову та додаткову освіту. У літературі можна виділити три підходи до форм змішаного навчання – типи інтеграції змішаного навчання, як-от зміна форматів, перевернутий клас та автономна група, які також успішно використовують на всіх рівнях системи освіти. Зазначаючи, що в літературі немає єдиної класифікації моделей змішаного навчання, розглянемо наявні 6 моделей змішаного навчання з різними цілями, потребами та обсягами витрат.

Опитування щодо змішаного навчання проводилося на основі Національного педагогічного університету. Респондентами були студенти денної форми навчання гуманітарного факультету. В опитуванні взяло участь 50 студентів. Їм поставлено запитання щодо форм навчання та запропоновано обрати ту, яка найбільше їм подобається та підходить.

Отже, змішаному навчанню віддають перевагу 28,9% респондентів.

Одна з головних проблем розробки моделей змішаного навчання – жорсткість урочних форм, домінування вузької предметної спеціалізації в розробленні навчальних планів, переважання принципів планування діяльності «згори донизу» і, звичайно, формати та зміст наявної звітності. Учителю не розірватися: усвідомлюючи необхідність змін, він ще й змушений виконувати план, тобто він залишається «заручником» системи навчання.

Також є проблемами недостатня ІТ-грамотність, залежність від техніки, широкосмугового Інтернету, стійкості онлайн-режиму та безлімітних тарифів. Найчастіше перешкодою для впровадження цього підходу стає низький рівень володіння технологіями, тому для викладачів та студентів потрібний технологічний лікнеп, а також навчання роботі з LMS-платформою.

Істотним «гальмувальним» фактором є те, що змішане навчання вимагає технічної підтримки та певних витрат на створення відеоматеріалів, навчальних програм та тестових модулів. В українській вищій школі додаткові витрати потрібні ще й на модернізацію простору аудиторних приміщень (наприклад, зонування простору під час використання моделі «зміна робочих зон», оснащення кабінетів комп'ютерами, купівля мобільних пристроїв для студента).

У майбутньому змішане навчання розвиватиметься завдяки впровадженню нових форм електронного навчання та розвитку моделей взаємодії суб'єктів освітнього процесу, що дозволить суттєво розширити можливості освітнього середовища університетів та навіть вийти за їх межі.

**Висновки.** Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що модернізація сучасної системи освіти в Україні, пов'язана з пандемією COVID-19, має бути спрямована на впровадження змішаного навчання з використанням нових інструментів ІКТ, створення електронних ресурсів для забезпечення освітнього процесу з використанням методології змішаного навчання та розробку інноваційних навчальних програм для всіх сфер освіти.

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Боэлэнс Р., Воент М. и Вевер Б. Проектирование смешанного обучения в ответ на разнообразие студентов в высшем образовании. *Instructors' views and use of differentiated instructor in blended learning*. 2018. Т. 120, № 2. С. 197–212.
2. Федотов А. М. Словарь-справочник по технологиям смешанного обучения (онтология). URL: [http://www.nsc.ru/win/elbib/data/show\\_page.dhtml?77+1420+5](http://www.nsc.ru/win/elbib/data/show_page.dhtml?77+1420+5)
3. Bersin&Associates Blended learning: What works?: An industry study of the – 2003.
4. Bonk C. J., Graham, C. R. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs – San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006.
5. Christensen Institute. 2017. URL: <http://www.christenseninstitute.org>.
6. Friesen Norm Report: Defining Blended Learning. 2012.
7. Reay J. Blended learning – a fusion for the future / Knowledge Management Review, 2001.

**REFERENCES**

1. Boelens R., Voent M. i Vever B. Proektirovanie smeshannogo obucheniya v otvet na raznoolrabzrie studentov v vyisshem obrazovanii [Designing blended learning in response to student diversity in higher education]. *Instructors' views and use of differentiated instructor in blended learning*. 2018. Т. 120, No. 2. Pp. 197–212. [In Russian]
2. Fedotov A. M. Slovar-spravochnik po tehnologiyam smeshannogo obucheniya (ontologiya) [Dictionary-reference book on blended learning technologies (ontology)]. URL: [http://www.nsc.ru/win/elbib/data/show\\_page.dhtml?77 1420 5](http://www.nsc.ru/win/elbib/data/show_page.dhtml?77 1420 5) [In Russian]
3. Bersin&Associates Blended learning: What works?: An industry study of the – 2003.
4. Bonk C. J., Graham, C. R. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs – San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006.
5. Christensen Institute. 2017. URL: <http://www.christenseninstitute.org>.
6. Friesen Norm Report: Defining Blended Learning – 2012.
7. Reay J. Blended learning – a fusion for the future/ Knowledge Management Review, 2001.